

AMERIKAI DOLGOK.

Az amerikai unitáriusok egyházi szertartásairól.

Amerikai hitrokonainknak, valamint társadalmi élete, ugy valóságos szokásaik is sokban különböznek a miénktől. Ez alkalommal az utóbbiakról akarok t. olvasóinknak némi tájékoztatást nyújtani.

Minthogy mindenik ekklézsia vagy gyülekezet teljesen önálló, s nincsen semmi egyházi törvény által korlátozva: az isteni tiszteletet mindenik a saját tetszése szerint tartja s rendezi. Épen ezért egyformaság nincs, hanem a „hány ekklézsia, annyi szokás.“

Az amerikaiak legfőbb ünnepe: a vasárnap. Ezt szigoruan s nagy áhitattal tartják meg. Mindenféle üzlet be van zárva. Hivatásokba nem mennek. Sőt New-Yorkban a mult év végén oly szigoru rendeletet bocsátottak ki, hogy még a csizma-takarítást is betiltották az utcákon. Egyes városokban, hol a német elem a túlnyomó, a vasárnapnak inkább európaias színezete van.

A vasárnapon kívül az amerikaiak csak hét ünnepnapot tartanak, mint a Washington születésnapját, általános hálaadás napját, a függetlenség kihirdetése napját stb., mely nemzeti ünnepeket épen ugy megtartanak vallásfelekezeti különbség nélkül, mint a vasárnapot. Hétköznap nincs isteni tisztelet. Vasárnap kétszer mennek templomba (1831-ben Farkas Sándor feljegyzése szerint háromszor). Dél-előtt rendszeren 11 órakor s estve $\frac{1}{2}$ 8 órakor. Némely ekklézsiaikban az estvéli el is marad. Julius és augusztus hónapokban, mivel több nyire utaznak, az isteni tisztelet tartása megszűnik. Az unitárius templomokban, jóllehet tornyuk is van, nincsenek harangok s így sem templomozáskor, sem temetés alkalmával nem harangoznak. Inkább csak a katolikusoknál van divatban, de azok sem harangoznak annyit, mint Európában. S ha valaki nem állhatja a harangozást, elhagyathatja valami ürügy alatt, p. o. ha azt állítja, hogy zúg a füle, vagy fáj a feje a harangozástól.

A nyilvános isteni tisztelet rendje, a hol szertartásos könyvet (Service Book) használnak, a következő:

1. Orgonán való játszás;
2. A szertartásos könyvből egynehány mondatot felolvas a pap.
3. Ének;
4. Olvasás a zsoltárokból, mely e célra van kiválogatva, minden hónapra; a pap olvassa az egyik verset s a hallgatóság a másikat;
5. Ének. (Az énekeket a pap választja ki s előre fel is olvassa.)
6. Olvasás a bibliából az ó- és ujszövetségből;
7. Ima;
8. Ének;

9. Egyházi beszéd ;

10. Ima. Miatyánk ;

11. Orgonán való játszás. Ekkor történik a gyűjtés valami köz-
célra ;

12. Ének ;

13. Bezáró ima.

A közhírré tétel az egyházi beszéd előtt történik. A bibliából olvasás, ima és beszéd ideje alatt ülnek, egyébkor mind felállnak. A mely ekklézsiákban szertartásos könyvet nem használnak, ott az isteni tisztelet rövidebb. Az isteni tisztelet rendszeren egy vagy másfél óráig tart. Az egyházi beszéd 20 vagy legfeljebb 30 percznél hosszabb nem lehet. Amerikában közmondássá vált, hogy: „Fél órán túl terjedő beszéddel egy lelket sem lehet megnyerni vagy idevezíteni.“

Az egyházi beszédeket többnyire olvassák, de szóközi hévvel adják elő. Beszédeik magas színvonalon állanak s nemcsak vallási dolgokkal, hanem társadalmi-politikai kérdésekkel is foglalkoznak. Az egyházi beszédeket kivonatban a politikai lapok is mind közlik gyors-írók után. Sőt a jelesebb szóznokok beszédjei külön lenyomatban jelennek meg.

Az estvéli isteni tisztelet alkalmával az egyházi beszéd helyett közérdekű felolvasásokat tartanak. A lapokban előre mindig jelezve van, hogy melyik templomban ki prédikál s miféle tárgyról. A mű-énekre nagy gondot fordítanak s rendkívül sokat áldoznak. Mindenik ekklézsiában külön énekkar van, melynek fentartása évenként 4 ezer fittól 8 ezerig bele kerül. Egy-egy ekklézsiában a tagok közül a kitűnő énekesek, férfiak és nők, szerveznek énekkart s díj nélkül gyönyörködtetik a hallgatóságot.

A templomok nagyon kényelmesen vannak berendezve. Mintha csak egy diszesen kiszőnyegezett nappali teremben volnánk. Télen fűtve vannak. Kevés templomban van katétra. Inkább emelvény van az egyik szögletben s azon négyszögletű asztalforma, melyen a biblia, imádságos s énekes könyvek állanak s a mely előtt beszél a pap. Némelykor a szóznok prédikálás közben, ha nem olvassa, fel s alá járkal s gesztikulál. A templom közepén nyílttér nincs hagyva, mint nálunk. Karzat többnyire kettő van, sőt három is.

Az emelvény vagy a katétra közelében van a pap számára egy szoba kényelmesen berendezve s mindenféle szükséges kellékkal ellátva. Itt van a könyvtára, irodája, itt készíti beszédjeit s tartja hivatalos óráit. Az isteni tisztelet kezdete előtt ide jön be s mikor az orgona megszólal, az emelvényen levő székből helyét elfoglalja. Palástja olyan, mint a mi lutheranus papjainké, de nagyon kevesen használják.

Mindenik templommal összeköttetésben van egy tágas terem a vasárnapi iskolázás s keblü gyűléseik számára. Minthogy az iskolákban vallást nem tanítanak, mindenik felekezet maga gondoskodik növendékei vallásos oktatásáról, mit az ugynevezett vasárnapi iskolában eszközölnék. Ezt vagy a reggeli templomozás előtt tartják meg, vagy délután 3 órakor.

A konfirmálás nincs szokásban. Az úrvacsoravétel is különböző ekklézsiákban különböző időben történik. Némelyikben minden hónap első vasárnapján vesznek, másokban egy évben négyszer, sőt van olyan ekklézsia is, a melyekben egyáltalában nem élnek úrvacsorával. Ottlétem alatt háromszor vettem úrvacsorát, Montrealban (Canadában) New-Yorkban s Lowell-ben, mely utóbbi városban a pap felhívására elbeszéltem a mi eljárásunkat, mit sokkal meghatóbbnak mondtak az övéknél. S bizonyára az is. Reám legalább a viláért se tette azt a benyomást, mint a mit idehaza úrvacsoravétel közben érezni szoktam.

Az úrvacsora kiszolgáltatása a következő módon történik: A rendes isteni tisztelet után a pap kijelenti, hogy az úrasztala meg van terítve s felhívja a hiveket az abban való részvételle. Rendesen kevesen maradnak úrvacsorát venni, a mi arra mutat, hogy nem tartják nagyon lényeges dolognak. Az asztal a már fennebb leirt emelvénnyel van s mellette ül a pap. Először egy rövid beszédet tart, azután veszi a kenyeret s Jézusnak az úrvacsorára vonatkozó szavait mondva, két tángyért ad a két egyházfinak (megjegyzem, hogy az egyházfiak rendesen a legelőkelőbb s legtekintélyesebb emberek) a kik a székekben ülöknek átnyújtják; kiki veszen egy darabot s azután adja tovább a szomszédjának. Férfiak és nők egy padon vagy székekben ülnek. Körbe nem állnak ki. Mikor mindenki vett kenyeret, akkor a pap átadja a két poharat borral, idézve megint Jézusnak erre vonatkozó szavait s az egyházfiak az előbbi módon járnak el. Ezután következik ima, a Miatyánk s alkalmi ének. Sátoros ünnepeken nem vesznek úrvacsorát. Nagypénteket, áldozó csütörtököt nem ünneplik, s karácsont is csak akkor, ha vasárnapra esik. Husvétban is csak az első napot tartják. Pünköstöt szintén nem ünneplik. A karácsony ünnepe az utóbbi években kezdett szokásba jönni; régebben nem is emlékeztek meg róla. Ez abban leli magyarázatát, hogy a puritánok mikor ősi hazájukat, Angliát, odahagyták s új Angliába megérkeztek, esküt tettek le, hogy mindennel szakítanak, a mi őket Európára emlékeztetné. Esküjökhez hivek maradtak s innen van a lényeges eltérés szokásaikban.

Legtöbb ekklézsiában négy vasárnapot megkülönböztetnek a többiektől s mint különös alkalmakat nagy ünnepélyességgel ülik meg. Ilyenek: Karácsony vasárnapja (vagy ha hétköznapra esik az azelőtti), husvét-, virág- és hálaadás vasárnapja.

Karácsony vasárnapját a Jézus — a nagy tanító — emlékének szentelik, mint a kinek a világ oly sokat köszönhet. A templomok ez alkalommal öröközölddel s fenyőgalyakkal vannak feldíszítve. Husvét vasárnapját, mint a „halhatatlanság vasárnapját“ tartják a megelőző évben elhunyt ekklézsiabeli tagok emlékére. Ugyanez alkalommal fogadja a pap az ekklézsia új tagjait, nyilvánosan üdvözölve s kezet szorítva velük. Virágvasárnapját, melyet a „gyermek vasárnapjának“ is neveznek, június havában ünneplik. Ekkor szokták a kis gyermekeket a templomban megkeresztelni. A vasárnapi iskolába járó növendékek is mind jelen vannak s az általuk vitt virágbokré-tákkal díszítik fel a templomot. A hálaadás vasárnapját (Harvest

Sunday) októberben ünneplik, mikor is a templomot különféle gyümölcsökkel, buzakalászokkal, törökbuzával és őszi levelekkel ékesítik fel. Ez az évi terményekért való hálás megemlékezés ünnepe, mely a mi Szent-Mihály napi ünnepünknek felel meg, avval a különbséggel, hogy nem vesznek urvacsorát.

Az isteni tiszteletek amerikai hitrokonainknál valójában lélekemelő, miket nagymértékben fokoz a szívet s lelket gyönyörködtető szép ének. A templomok mindig telve vannak, a mi lelkesítőleg, buzditólag hat a papra s mintegy ösztönzi, hogy minél szebb s eszmedúsabb beszédeket tartson. A papokat nagy tiszteletben tartják, mint vallás-erkölcsi nevelőket s a társadalmi élet vezérférfiait. Épen ezért nagy befolyásuk van hallgatóikra s áldásteljes működésüknek szép eredménye mutatkozik minden tekintetben.

KOVÁCS JÁNOS.
